

Türkiye'nin ulusal gençlik politikası nasıl yapılandırılmalıdır?

Hakan Acar*

Özet

Türkiye'nin sayıları yirmi milyonu aşan genç vatandaşı kamuoyu gündeminde sıklıkla tartışılan konulardan birisidir. Sahip olduğu genç nüfus bir yandan Türkiye'ye ayrıcalıklı bir konum sağlarken diğer yandan toplumsal-ekonomik kaynaklar üzerinde önemli etkiler bırakmaktadır. Ekonomistlere göre; Türkiye her yıl bir milyona yakın genç için yeni iş olanağı yaratmak zorunluluğunu taşımaktadır. Açıkçası, Türkiye'nin umudu olarak ifade edilen genç nüfus aynı zamanda ciddi toplumsal sorunların kaynağı haline de dönüşme riskini taşımaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin kapsamlı bir gençlik politikasına ihtiyaç duyduğu açıktır. Bu çalışmanın amacı; Türkiye'de ulusal gençlik politikasının nasıl yapılanması gerektiğini tartışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, ulusal gençlik politikası.

How turkey's national youth policy should be structured?

Hakan Acar

Abstract

Over 20 million young citizens of Turkey is one the most popular discussion issues in public agenda. On one hand young population of the country provides a privileged position to Turkey, on the other hand it has important effects on socio-economic resources. According to economists, Turkey needs to create new employment opportunities for one million young people in every year. Clearly, young people as called "hope of Turkey" also bear risk to transform a source of serious social problems. In this frame, it is clear that Turkey needs to a comprehensive youth policy. The aim of this study is to discuss how youth policy of Turkey should be structured.

Keywords: *Youth, national youth policy.*

Giriş

Türkiye, 20 milyonu aşan sayıda genç vatandaşıyla son derece dinamik bir topluma ev sahipliği yapmaktadır. 2000 yılında yapılan nüfus sayımına göre 18 yaş ve altı bireylerin toplam sayısının 24.472.133 olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlara göre, Türkiye'de 5–29 yaş aralığındaki nüfus oranı % 50 iken, OECD ülkelerinde bu oran % 35'e düşmektedir. Dahası, Türkiye'de 0–19 yaş grubu, toplam nüfusun % 40,4'ünü kapsamaktadır. 2006–2007 öğretim yılı istatistiklerine göre ilköğretimdeki toplam öğrenci sayısı 10.846.930, ortaöğretimdeki toplam öğrenci sayısı 3.386.717'dir (MEB 2006–2007). Yükseköğretimdeki toplam öğrenci sayısı ise 2005 rakamlarına göre 1.377.837'dir (MEB 2005).

Yapılan tahminlere göre Türkiye'nin nüfusu 21. Yüzyıl ortalarında 95 ile 98 milyon arasında bir yerde dengeye oturacaktır. Nüfusun yaş bileşiminin 1990'lar ve sonrası için incelenmesi, 20 ile 54 yaşları arasındaki nüfusun toplam nüfus içindeki payının önemli ölçüde artmakta olduğunu göstermektedir (örneğin bu yaş grubunun toplam nüfus içindeki payı 1990 yılında yüzde 44 iken 2010 yılında yüzde 52 olacaktır). Buna karşılık çocuk nüfusun (0–14 yaş) payı da önemli bir azalma gösterecek (yüzde 35'ten yüzde 26'ya), bu arada yaşlı nüfusun (65 ve üzeri) payı küçük kalmaya devam edecektir. Bu da, bağımlı nüfus açısından ortaya elverişli bir görüntü çıkarmaktadır (Tunalı 2003).

Bu nüfus yapısı bir yandan geleceğe umutla bakmayı sağlarken diğer yandan önemli toplumsal sorunları beraberinde getirmektedir. Kimi politik çevreler hızla artan genç nüfusun ekonomik istikrarı ve refahı artıracığını savunurken kimileri ise mevcut nüfus yapısının ciddi sosyal sorunlara yol açacağını ifade etmektedir. Aslında her iki görüşün de bazı yönleriyle doğruları barındırdığı ortadadır. Bir bakıma, genç bir nüfusa sahip olmanın kalkınan bir ekonomi için fırsat olduğu düşünülebilir. Örneğin, Polonya'da 2050 yılında 60 yaş ve üzeri nüfusun oranının % 37 olacağı öngörülmektedir (Woycicka, 2001). Bu durum ekonomik göstergeleri de yakından etkilemektedir. 2005 Yılında 25 Üyeli Avrupa Birliği'nin kalkınma hızı % 1,5 olarak tespit edilmiştir (Lanzieri ve Corsini, 2006). Buna karşın Türkiye'nin kalkınma hızı 2006 yılında bölgenin en yüksek değerine ulaşmıştır. DİE verilerine göre 2006 yılı için Türkiye'nin kalkınma hızı % 6 olarak tespit edilmiştir. Yüksek kalkınma hızı, sadece yüksek genç nüfusa bağlanmasa da gençlerin önemli bir etken olduğu kabul edilmelidir. Sahip olunan genç nüfus, yeterli sosyal olanaklar sunulduğunda ve sosyal içermeyi sağlayan

bir gençlik politikası hazırlandığında sosyo-ekonomik gelişmeyi hızlandıran bir etmen olarak görülebilir.

Tüm bu rakamlar kalabalık genç nüfusa pozitif bir pencereden bakmak için yeterli midir? Bu sorunun yanıtını vermek için bazı temel göstergelere bakmakta fayda vardır. Türkiye'de genç nüfusu ilgilendiren konuların başlıcaları, eğitim, istihdam ve sosyal koruma olarak özetlenebilir. Milli Eğitim İstatistiklerine (2006–2007) bakıldığında kız ve erkek çocuklar/gençler arasındaki farkın halen küçümsenmeyecek oranda olduğu anlaşılmaktadır. Dahası temel eğitim sonrası eğitime dâhil olan genç sayısı gözle görünür oranda düşmektedir. Verilere göre ortaöğretimde net okullaşma oranı erkeklerde % 60.71 iken kızlarda % 52.16'ya düşmektedir. Yükseköğretimde ise rakamlar daha dramatiktir. Yükseköğretimde net okullaşma oranı erkeklerde % 20.22'ye kızlarda ise % 17.41'e düşmektedir.

İstihdam rakamları ise gençlerin birincil risk grubu olduğuna işaret etmektedir. DİE (2005) 15–24 yaş arası gençlerde işsizlik oranının, 2003 yılı için % 20,5 olduğunu ifade etmektedir. Türkiye İş Kurumu Kasım 2005 verilerine göre ise toplam işsizlerin neredeyse yarısı (% 48.25) 15–29 yaş arası gençlerden oluşmaktadır. Sosyal koruma ihtiyacı içinde olan gençlerin de önemli bir sorun grubu oluşturduğu unutulmamalıdır. Türkiye'de baskın olan sosyal koruma anlayışı 18 yaş ve üzerindeki tüm bireyleri yetişkin olarak kabul etmekte ve özel bir koruma hizmetine gerek görmemektedir. Dahası, yasal tanımlamalara göre korunma ihtiyacı duyan çocuk ve genç sayısı yaklaşık olarak tüm nüfusun % 2'sini oluşturmaktadır. Buna göre Türkiye'de yaklaşık 700.000 korunmaya muhtaç çocuk ve genç olduğu tahmin edilmektedir.

Bu açıdan ele alındığında bir nüfus grubu olarak Türkiye'de gençlik bir yandan toplumun dinamik yanı olarak gösterilirken, öte yandan gençlere yönelen hizmetlerdeki eksiklik/yetersizlikler önemli bir toplumsal soruna yol açma kapasitesi taşımaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki temel sorun kalabalık bir genç nüfusun varlığı değil, yetersiz kurumsal yapılanma ve politika eksiklikleridir.

Sahip olduğu genç nüfus kadar Türkiye'nin içinde bulunduğu dönüşüm süreci de dikkat çekicidir. Duraksamalar yaşansa da Türkiye'nin son 25 yıldır hızlı bir değişim sürecinde olduğu gerçektir. Bu değişimin temel motivasyon kaynağı ise (özellikle 1999'dan itibaren) Avrupa Birliği ile sürdürülen tam üyelik görüşmeleridir. AB'ye üyelik sürecini yaşayan diğer tüm ülkeler gibi Türkiye'de de değişim ekonomik bütünleşme ile başlamıştır. Yaşanan ekonomik bütünleşme ile birlikte sosyal yapıdaki değişimler de gözle görünür hale gelmiştir.

AB müktesebatına uyum çalışmaları çerçevesinde yaşanan bu değişim gençlik ile ilgili konuları da gündeme taşımış ve sınırlı da olsa gelişim için umut ışığı doğmuştur.

Bu çalışmada, Türkiye'de gençlik politikalarına ilişkin eleştirel bir bakış açısı ortaya konmaya çalışılacak ve ulusal gençlik politikasının nasıl yapılması gerektiği konusu genel hatlarıyla tartışılacaktır.

Türkiye'de Gençliğe İlişkin Bir Politik Düzenlemeden Bahsetmek Olanaklı mı?

Başlıktaki soruya yanıt vermeden önce politika kavramının ne olduğunu açıklamakta fayda görülmektedir. Literatürde politika kavramına ilişkin, “eylemin amaçsal yönelimi”, “hedeflerin, değerlerin ve uygulamaların tasarlanmış bir programı” veya “hükümetlerce belirlenmiş bazı hedeflere ulaşmak için tasarlanmış eylem planı” gibi birçok tanımlama bulunmaktadır (Colebatch, 2002: 49, akt: Aytürk, 2005). Politika kavramına ilişkin geniş ve işleyen bir tanım ise yine Colebatch'dan gelmektedir: Buna göre, “politika; yaşamımızı organize etme biçimimizi gösteren bir fikirdir...” (2002: vii). Açıkçası, politika kavramı tasarlanan amaçlara ulaşmak için izlenecek yolu gösteren bir araç olarak tanımlanabilir. Politika, hedeflerimizin ne olduğunu ve nasıl ulaşabileceğimizi gösterir. Politika bazen bir belge şeklinde karşımıza çıkar bazen de sadece zihnimizde yer alan düşüncelerin bütünüdür. Munger (2000: xi, akt: Aytürk, 2005: 11) ise politika analizinin iki pratik soruya yanıt vermeye çalıştığını ifade etmektedir:

- Yapılması gereken en iyi şey nedir?
- Ulaşılabilecek en iyi sonuç nedir?

Bu çerçevede; Türkiye'de devlet aygıtının gençlere ilişkin politikası nedir? Daha açık bir ifadeyle, Türkiye'nin yönetim sisteminin gençliğe ilişkin öngörüsü nedir? Gençliğin değerlerine, eğitimine ve yaşam biçimine ilişkin bir çerçeve plan var mıdır? Bu soruların yanıtı aynı zamanda yakın gelecekte Türkiye'nin toplumsal yapısının nasıl olacağını da yanıtını içermektedir/içermelidir.

Türkiye'de gençlik politikası üzerinde çalışan her kişinin söyleyebileceği gibi Türkiye'de gençliğe ilişkin düzenlemelerin oldukça yüzeysel ve aynı zamanda dağınık olduğu açıktır. Öyle ki Türkiye'de gençlik politikasına ilişkin somut bir çerçeve belge ya da düzenleme bulunmamaktadır. Politika tanımına geri dönersek Türkiye'de gençlere ilişkin hizmetlerin/düzenlemelerin nasıl olması gerektiğinin yanıtını veren bir çerçeve belgeden söz

etmek olanaklı değildir. Ne yazık ki, Türkiye'de biyolojik ve toplumsal bir gelişim dönemi olarak gençliği tanımlayan bir yasal düzenleme dahi bulunmamaktadır.

Türkiye'de gençliğe bakış ilk olarak Anayasa'da şekillenmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 58. Maddesinde gençlik ile ilgili aşağıdaki ifade yer almaktadır:

“Devlet, İstiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk İlke ve İnkılâpları doğrultusunda ve devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençlerin alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır”.

Türkiye'nin yönetim sisteminde var olan diğer bir önemli politika belgesi ise 5 Yıllık Kalkınma Planları'dır. Kalkınma Planları, beş yıllık dönemler için hazırlanmakta ve Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda nasıl yönetileceğinin çerçevesini çizmektedir. Kalkınma Planları incelendiğinde gençliğin ele alınış biçiminin yıllar içinde farklılık gösterdiği görülmektedir. Planlarda, gençliğin ülke için önemi vurgulanmakla birlikte var olan sorunlara yönelik somut çözüm stratejileri genellikle görülmemektedir. Kalkınma planlarında, daha çok gençlerin boş zamanlarının değerlendirilmesi ve gençlerin sportif faaliyetlere katılımının sağlanması gibi konular öne çıkmaktadır. Gençleri ilgilendiren konular bir bütün içinde yer almamakta ancak eğitim, sağlık, gibi sektör raporlarında ele alınmaktadır. Diğer bir deyişle, kalkınma planlarında da gençliğin sektörel temelli ele alındığı görülmektedir. Dahası, kalkınma planlarında gençlikle ilgili genel ve kapsayıcı bir öngörünün bulunmadığı açıktır. Bunun yanısıra bir planda yer alan hedeflerin bir sonraki plan sürecinde genellikle gerçekleşmediği görülmektedir (Bakınız: 5.6.7 ve 8. Beş Yıllık Kalkınma Planları).

Hükümet programlarında da gençliğin benzer bir ele alışa konu olduğu gözükmemektedir. Son beş yılın hükümet programları ele alındığında göze çarpan ilk noktanın gençliğin uyuşturucu maddelerden korunması olduğu görülmektedir. Hemen her hükümet programında madde bağımlılığı konusuna değinilmiştir. Hükümet programlarında gençliğin, toplumun geleceği olduğu düşüncesi sıklıkla vurgulanmakta ancak bu düşüncenin gerçekleşmesi için yapılması gerekenlerden söz edilmemektedir. Kalkınma planlarında olduğu gibi hükümet programlarında da öne çıkan unsurlar gençliğin boş zaman değerlendirmesi için gerekli altyapının oluşturulması ve eğitimde fırsat eşitliğinin yaratılmasıdır. Hükümet programlarına

bakıldığında gençliğin ve gençliğe ilişkin düzenlemelerin genellikle sloganvari (gençler bizim geleceğimizdir vb.) biçimlerde işlendiği ortaya çıkmaktadır (55–59. Dönem Hükümet Programları).

Türkiye’de gençlik ile ilgili mevcut düzenlemelerde göze çarpan başlıca iki unsur bulunmaktadır. Birincisi, Anayasa’dan başlayarak ilgili politika belgelerinde gençlerin korunması gereken bir nüfus grubu olduğu, ikincisi ise gençlerin boş zamanlarının değerlendirilmesi sorununun çözümlenmesidir. Gençlikle ilgili söylemlerin bu iki konu üzerine odaklanması tesadüf değildir. Bu durumun temel nedeni Türkiye’nin yakın tarihinde yaşanan toplumsal sorunlarla yakından ilişkilidir.

Bilindiği gibi, gençlik hareketi, özellikle öğrenciler arasında, 1970’lerdeki politik ve ideolojik mücadelenin odak noktasını oluşturmuştur (Bakınız: Soares, 2000; Furlong, 2000). Neyzi (2001: 412-419)’nin ifadelerine göre, 1960-1980’ler boyunca gençlik, toplumsal söylemde ulusal çıkarlara bir tehdit olarak yeniden inşa edilmiştir. Gençliğin topluma karşı temel bir tehdit olarak algılandığı ve isyankâr olarak nitelendirildiği bu yıllarda, gençlik sağ ve sol ideolojiler arasında olarak bölünmüştür. Dünyadaki benzer toplumsal hareketlerden etkilenen Türkiye’deki gençlik grupları da benzer bir biçimde gruplara bölünmüş ve giderek politize olan gençler arasında silahlı çatışmalar yaşanmıştır. Toplumsal barışın bozulduğu bu yılların sonunda 1980’de Türkiye’de demokrasi kesintiye uğramış ve birkaç yıllık aradan sonra yeni bir Anayasa ile parlamenter demokrasi yaşamına devam etmiştir. Askeri darbe sonrası hazırlanan 1982 Anayasası, yaşanan olayların da etkisiyle, 1961 Anayasasından farklı bir yaklaşımla hazırlanmıştır. 1980 öncesi politik yaşamın içinde aktif bir biçimde yer alan gençlerin “toplumsal çıkarları tehdit eden” bir grup olarak algılanmaya başlaması sonucunda toplumun politik yaşamdan ve politik karar alma süreçlerinden uzak tutulması öncelikle ele alınan bir konu haline almıştır. Özbudun (2000) bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: 1982 Anayasası ve bu süreçte hazırlanan diğer yasaların açıkça temel bir amacı vardır. Amaç, özellikle politik partiler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini ortadan kaldırarak toplumun depolitize edilmesidir.

Askeri darbe öncesinde uzun yıllar süren çatışma ortamının yarattığı tedirgin ortamın da etkisiyle toplumun önemli bir bölümü bu yönde alınan kararları desteklemiştir. Bugün halen üniversitede öğrenim görmek için kent dışına çıkan birçok gence ailesinin verdiği ilk tavsiye, yasal olsun olmasın, gencin politik gruplara katılmaması yönündedir. Yaşanan olumsuzluklar,

üzerinden neredeyse 30 yıla yakın zaman geçmesine karşın, toplumsal belleğimizde yerini korumaktadır.

Kısaca özetlenmeye çalışıldığı gibi Türkiye'nin yakın tarihi gençliğe ilişkin bakışı da derinden etkilemiştir. Bugün Türkiye'de sadece kurumların değil toplumsal söylemin de gençler söz konusu olduğunda bulunduğu ortak nokta “gençlerin yanlış yollara yönelmesini/yönlendirilmesini önlemek için korunması gerekliliği”dir. Bu da gençlerin kolayca yanlış yollara yönelme tehlikesinin olduğu varsayımına dayanmaktadır.

Örneğin, Anayasa'nın 58. Maddesi gençliğe ilişkin mevcut bakışı özetleyen belgelerden birisidir. Modern gençlik politikası çerçevesinden bakıldığında 58. Madde gençliğe ilişkin negatif, katılımcı ve aktif bir yaklaşım yerine pasif bir gençlik anlayışını sergilemekte ve son olarak da gençleri desteklemekten çok korumayı öncelikli görmektedir (Değirmencioğlu ve Acar 2006).

Gençleri yönetsel süreçlerden uzaklaştıran mevcut anlayışın sonuçlarını günümüz gençliğinin söylemlerinde de görebilmek olanaklıdır. Örneğin, Dünya Bankası Türkiye Bürosu tarafından yapılan bir çalışma kapsamında görüşülen gençlerin birçoğu, demokrasinin gelişiminin yetersiz olduğunu düşünmekte ve karar alma süreçlerinden dışlanmışlıklarının bir sonucu olarak güncele ilişkin bilinçsiz olduklarını ifade etmektedir (Doğan ve Diğerleri, 2003).

Bu yaklaşım, gençliğe ilişkin kurumsal yapılanmaya da yansımış ve Türkiye'de doğrudan gençlere hizmet sunmakla yükümlü olan tek kurum olan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün kuruluş felsefesi bu anlayış çerçevesinde şekillenmiştir. Kuruluş yasasında belirtildiğine göre, GSGM, gençler için okul içi ve dışında sportif, sosyal, kültürel faaliyetler düzenlemekle yükümlü bir kamu kurumudur. Ancak, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) gençlik politikasının sadece küçük bir bölümünü kapsayıcı hizmetlere sahiptir. Gençlere ilişkin var olan bakışın doğal sonucu olarak GSGM, gençlere ilişkin düzenlemeleri spor ve boş zamanların değerlendirilmesi odağında ele almaktadır.

Bu noktada AB üyeliğine endeksli değişim sürecinin gençlik ile ilgili düzenlemelere etkisinin ne olduğu sorusu akla gelmektedir. AB'ye tam üyelik hedefiyle hızlanan toplumsal dönüşüm çerçevesinde gençleri ilgilendiren konularda da önemli değişimler yaşandığı bir gerçektir. Gerçi, yaşanan dönüşümün gençliğe ilişkin mevcut bakışı ve toplumsal söylemi değiştirdiğini söylemek güçtür. Ancak, özellikle gençlerin sosyal ve politik yaşama katılımı konusundaki

engellerin birer birer kaldırılması ve gençlerin örgütlenme olanaklarının artırılması önemli değişimlerdir.

Bu süreçte gençlikle ilgili düzenlemelerde yaşanan değişimin daha çok iki konu üzerinde odaklandığını söylemek mümkündür. Bunlardan ilki, gençlerin katılım hakkı diğeri ise gençlerin örgütlenme hakları ile ilgili düzenlemeleri kapsamaktadır. Son yıllarda yapılan değişiklikler ile katılımın önündeki engeller yavaş yavaş ortadan kalkmaktadır.

Örneğin, 1995'te yapılan değişiklik ile seçme yaşı 18'e düşürülmüştür. Milletvekili seçilme yaşı sınırı ise Ekim 2006'da TBMM'de yapılan oylama sonucunda 30'dan 25'e düşürülmüştür (seçilme yaşına ilişkin düzenlemenin uygulanması 2007 yılındaki genel seçimlere yetişmemiştir). Milletvekili olma yeterliliği 25 yaşa indirilirken siyasi partilere üyelik gibi konular 18 yaştan sonra olanaklı kılınmıştır.

Gerçekleştirilen düzenlemelerle 12 yaşından küçük çocuklar ailelerinin izniyle, 15 yaşından büyük çocuklar ise kendi iradeleriyle çocuk derneklerine üye olabilmekte ya da dernek kurabilmektedir. 18 yaşına gelen her vatandaş ise istediği derneğe üye olabilmekte veya dernek kurabilmektedir.

Toplumsal gündemin üst sıralarında yer alması da bu tür yasal düzenlemelerin zamanla gençlerin karar alma süreçlerine daha etkili bir şekilde katılmalarını sağlayacağı bir gerçektir.

Atılan önemli adımlardan birisi de Ulusal Ajansın kurulmasıdır. Ulusal Ajans, gençlik politikalarını yapılandırma amacını taşıması da gençlik alanında yer alan kurum, kuruluş ve STK'ların güçlendirilmesi yönünde iyi bir araç vazifesi görmektedir. Üyelik sürecine girmesiyle birlikte Avrupa Birliği'nin ilgili sosyal fonlarından yararlanma hakkını alan Türkiye'de giderek artan sayıda genç ve gençlik kuruluşu fon desteği almaya başlamıştır.

Yasal düzenlemeler açısından konu incelendiğinde ise, gençleri ilgilendiren en önemli yasal düzenlemenin 2005 yılında yasalaşan Çocuk Koruma Kanunu olduğu görülmektedir. Kanuna yönelik yapılabilecek en önemli eleştiri, Kanun'un 18 yaş ve altı nüfus grubu ile sınırlı tutulmasıdır. Buna karşın, ilgili Kanun'la beraber yapılan düzenlemelerle, en azından 18 yaş ve altındaki çocuk ve gençlere ilişkin hizmetlerin genel çerçevesi çizilmektedir.

Bu noktada, üzerinde durulması gereken asıl nokta AB üyeliğine endeksli bu değişim sürecinde Türkiye'de çağdaş bir gençlik politikası oluşturulmasının ne ölçüde gündemde

olduğudur. Açıkçası, bu yönde gerçekleştirilen düzenlemelerin yeterli olduğunu söylemek zordur. Ancak yine de atılan adımları gözden kaçırmamak gereklidir.

Gençlik Politikası Nasıl Yapılmalı?

Gençlik politikasının nasıl yapılması gerektiği sorusunun yanıtını vermek değişen dünyanın dinamiklerini anlamayı gerektirmektedir. İçinde bulunduğumuz toplumsal yapı 25 yıl öncesi ile dahi karşılaştığımızda son derece farklı bir noktaya gelmiş durumdadır.

İhtiyaçlar hızla çeşitlenmekte, buna karşın çözüm stratejileri farklılaşmaktadır. Dünya, belki de hiç olmadığı kadar hızla değişmektedir. Teknolojik ilerlemeler toplumsal ve demografik değişimi hızlandırmaktadır. Sosyal çevrede, bireysel ve toplumsal davranışlarda, aile ilişkilerinde ve istihdam piyasası koşullarında yaşanan önemli değişimler sonucu gençlik kavramının kültürel, sosyolojik ve ekonomik boyutları farklılaşmaktadır (Cf. report presented by researchers at the Umea seminar in March 2001, akt: White Paper, 2001: 9).

Gençlik dönemi, biyolojik olarak olmasa da sosyolojik olarak uzamaktadır. Nüfusbilimciler, ekonomik (işsizlik vb.) ve sosyo-kültürel faktörler nedeniyle, gençlerin, formel eğitimi tamamlama, işe başlama, bir aile kurma gibi çeşitli yaşam dönemeçlerine daha geç girdiklerini ifade etmektedir. İkinci nokta ise, yaşam boyunca sahip olunan toplumsal rollerin giderek karmaşıklaşmaya başlamasıdır. Günümüzde, eş zamanlı olarak, öğrenci olmak, bir ailenin sorumluluğunu taşımak, bir işte çalışmak veya iş aramak olanaklıdır. Yaşam boyunca geçilen aşamalar giderek daha az doğrusal bir seyir izlemektedir çünkü toplumlar daha önce sahip oldukları “garantilere” (iş garantisi, kapsamlı sosyal güvenlik sistemleri) sahip değildiler. Son olarak ise, geleneksel yaşam biçimleri giderek azalmaktadır ve farklı kişisel tercihler toplumlarda daha belirgin olmaya başlamıştır. Bireylerin yaşamlarını organize etme biçimi (eğitim, evlilik, kariyer planları gibi) standardize edilemez duruma gelmiştir (Jeunesse, le devoir d’avenir, Commissariat Général du Plan, Report from the committee chaired by Dominique Charvet, March 2001, s: 33–35, akt: White Paper, 2001: 9).

Öte yandan, değişen nüfus yapısı ve istihdam piyasasında devrim yaratan makineleşme oranları sonucunda gençler için yaşamın giderek daha da güç olması kaçınılmaz olmuştur. Kesintiye uğrayan sosyal güvenlik sistemleri ve hızla artan işsizlik rakamları, gençlerin kendilerini güvende hissetmelerini önlemektedir. Küreselleşme kavramının öncülüğünde, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişi temsil eden bu yıllarda gençlerin yaşamları önemli ölçüde farklılaşmıştır.

Gençlik politikaları, gençlerin gelişimsel süreçlerini ve ihtiyaçlarını, değişen toplumsal koşulları göz önüne alarak hazırlanmalıdır. Tablo 1'de gençlik politikalarının kapsamı, gençlik dönemi boyunca görülen gelişimsel süreçlerle birlikte ele alınarak aktarılmaktadır (Siurala, tarihsiz).

Tablo 1: Gençlerin Gelişimsel Süreçleri ve Politika Düzenlemeleri

GELİŞİMSEL SÜREÇ	Çocukluk (11 yaş ve öncesi)	İlk Ergenlik (12 – 17 yaş arası)	Ergenlik (18 – 24 yaş arası)	Ergenlik Sonrası (25 yaş ve üzeri)
GEÇİŞ SORUNLARI/GÖREVLERİ	Güvenlik ve gelişim desteği	Vatandaşlık, eğitim ve mesleki eğitim, sosyal risklerin önlenmesi	Kurumsal katılım, vatandaşlık, yaşam yönetimi, istihdam piyasası ile bütünleşme, risk önleme	Özgürlük, özerklik ve istihdam piyasasında istikrarlı bir role sahip olmak
POLİTİKA DÜZENLEMESİ	Çocuk Bakımı		Gençlik Çalışması	Bütünleşmiş Gençlik Politikası

Hızla değişen toplumsal yapıda, kapsamlı bir gençlik politikasının temel özelliği, gençleri ilgilendiren tüm toplumsal alanları içeren düzenlemelere sahip olması ve gençleri ilgilendiren farklı politika düzenlemeleri arasında koordinasyona izin veren bir yapı oluşturmasıdır. Bu açıdan gençlik politikası birçok farklı bileşene sahiptir. Williamson (2002: 49) gençlik politikasının bileşenlerini şu şekilde özetlemektedir: Katılım ve vatandaşlık için fırsat yaratmak, güvenlik ve koruma, sosyal dışlamayla mücadele etmek, hareketlilik-uluslararası dolaşım, eşitlik ve çok kültürlülük. Bu bileşenler, gençleri doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren birçok alanı kapsamaktadır. Williamson (2003) gençlik politikası alanlarını şu şekilde ifade etmektedir:

Tablo 2: Gençlerin Yaşamları Çerçevesinde Gençlik Politikası Alanları

Eğitim		
Mesleki Eğitim	⇒	Öğrenme, istihdam edilebilirlik ve kişisel gelişim
Enformel Eğitim	⇒	Serbest zaman
İstihdam		
Sağlık	⇒	Özel ihtiyaçlar ve koşullar
Konut		
Sosyal refah	⇒	Belirli tutumlar, deneyimler ve davranışlar
Sosyal Koruma		
Adalet		

Daha önce de belirtildiği gibi, gençlik politikaları, doğası gereği gençleri doğrudan veya dolaylı etkileyen tüm politikalarla ilişki içinde olmalıdır ve dahası gençlerin gelişimlerini dikkate almalıdır. Bundan dolayı, gençlik politikaları, devlet yapılanması içindeki tüm sektörlerle bütünleşmelidir (CoE, 2002). Bir diğer deyişle, gençlik politikası, hükümetin değil devletin politikası olmalıdır ve sadece belirli bir kamu kurumunun faaliyetleriyle de sınırlandırılmamalıdır (Aytürk, 2005: 12). Bu nedenle gençlik politikası, gençlerin ihtiyaçları noktasından hareket eden bütünleştirilmiş ve sektörler arası bir yapıya sahiptir. Gençlik politikası, gençleri ve toplumdaki diğer grupları etkileyen sosyal, kültürel ve politik tüm konuları kuşatarak, gençlerin yaşam koşullarını geliştirmek ve katılımlarını sağlamak amacını taşımaktadır (European Youth Forum 1998: 1).

Bu nedenlerle, çağdaş bir gençlik politikasının güncel toplumsal dinamiklere uygun olarak yapılanması yaşamsal bir önem taşımaktadır. Gençlik politikası konusunda yapılan çalışmaların 2000'li yıllardan itibaren hız kazandığı ve uluslar arası kuruluşların konuya olan ilgisinin arttığı görülmektedir. Bu çabalar gençlik politikalarının temel niteliklerini göstermesi açısından önemlidir.

Gençlik politikasına ilişkin en kapsamlı çaba Avrupa Konseyi tarafından gelmiştir. Yeni bir Avrupa yaratma ideali çerçevesinde gençlik ile ilgili konulara yeni bir perspektif kazandırma amacı taşıyan çalışmalar, Avrupa Konseyi'nin hazırladığı Beyaz Kitap (White Paper)'ta somutlaşmıştır. Avrupa Komisyonuna üye ülkelerde gençlik politikasını düzenlemek ve yeniden organize etmek ortaya çıkarılan en temel belge "White Paper" (Beyaz Kitap) dır. Avrupa Komisyonu tarafından 2001 yılında hazırlanan Beyaz Sayfa (White Paper),

Avrupa'da hükümetlere yeni ve bir biriyle uyumlu bir gençlik politikası hazırlamalarında bir yol gösterici araç olarak adlandırılabilir. Beyaz Kitap, Avrupa Birliği'ne üye olma yolunda çalışmalar yürüten Türkiye için de gençlik politikalarının yapılandırılması konusunda önemli bir araç olma özelliğini taşımaktadır.

Beyaz Kitap, Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerde ortak noktaları belirlenmiş bir gençlik politikası yaratma işlevinin yanı sıra çağdaş ve güncel ihtiyaçlara yanıt veren bir gençlik politikası hazırlanması için önemli bir belge olarak karşımızdadır.

Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan Beyaz Kitap, gençlik politikalarının sahip olması gereken genel bakış açısını net bir biçimde yansıtmaktadır:

Gençler İçin Aktif Vatandaşlık: Uluslararası ve ulusal düzeylerde gençlere kendilerini ifade etmek için olanak yaratılmalıdır. Dahası, katılım şekli sadece oy sandıklarıyla sınırlı kalmamalıdır. Gençler, karar alma süreçlerine dâhil olabilmelidir. Herhangi bir örgütlenmenin içinde yer almayan ve mevcut sistemlere girebilmek konusunda önemli güçlüklerle sahip olan gençlerin katılımı istisnasız desteklenmelidir. Bilgi, aktif vatandaşlığın geliştirilmesi için zorunludur. Gençler, eğitim, konut, istihdam, çalışma koşulları gibi birçok geniş alanla ilişki içindedirler. Bu alanlar hakkında öncelikle bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Böylece sahip oldukları bilgi ile ihtiyaçlarını karşılama yolunda adım atma imkânına sahip olacaklardır.

Deneyim Alanlarının Genişletilmesi ve Tanımlanması: Gençler, kamu otoritelerinin, eğitim ve mesleki eğitimin sadece formel ve geleneksel biçimlerle sınırlı olmadığını kabul etmesini istemektedir. Gençlerin görüşlerine göre, öğrenme deneyimi yaşadıkları zaman diliminde, eğitim ve mesleki eğitimin enformel boyutlarının da göz önüne alınması, bütüncül bir bakış açısı açısıyla daha yararlı bir şekle dönüştürülebilir. Bu nedenle, hareketlilik (mobility) ve gönüllülük üzerine önemli bir vurgu yapılmalıdır. Bu iki önemli boyut yeterince yaygın değildir ve yasal olarak da tanınmış değildir. Gençler, bu iki boyutun geliştirilmesini ve eğitim ile bağlantılandırılmasını istemektedir.

Gençler Arasında Özerkliğin Geliştirilmesi: Özerklik, öncelikle maddesel kaynaklara bağlıdır. Gelir sorunu bu nedenle yaşamsal öneme sahiptir. Gençler, sadece istihdam, sosyal koruma ve iş piyasası politikalarının bütünleşmesinden değil aynı zamanda konut ve ulaşım politikalarından da etkilenirler. Tüm bunlar, gençlerin özerkleşmesinin sağlanmasında önemlidir ve gençlerin bakış açıları, ilgileri ve ihtiyaçları temelinde şekillenmelidir (White Paper 2001).

Avrupa Konseyi'nce gerçekleştirilen bir başka çalışmada, gençlik politikalarının sahip olması gereken amaçlar şu şekilde özetlenmektedir:

- Sorun odaklı bir yaklaşım yerine fırsat odaklı bir yaklaşımla, uyumlu ve karşılıklı bir pekiştirme aracılığıyla gençlere yatırım yapmak,
- Gençlik politikalarının stratejik formülasyonunda ve politikanın uygulamasında işlevselliği sağlamak amacıyla gençlerin görüşlerini ortaya çıkarmak için, gençlerin katılımını sağlamak,
- İstihdam piyasasında ve sivil toplumda tam anlamıyla yer almalarını sağlamak için gençlerin bilgilerini, becerilerini ve yeterliliklerini geliştirecek koşulları sağlamak,
- Gençlik politikalarının etkililiğini göstermesi bakımından sağlıklı veri toplanması için sistemler kurmak ve özellikle bazı sosyal grupların etkili hizmet alamamasına neden olan politika boşluklarını açığa çıkarmak ve politika boşluklarını azaltmak (Experts on Youth Policy Indicators Third and Concluding Meeting 26 – 27 March 2003, European Youth Centre Strasbourg).

Beyaz Kitap (White Paper)'ın işaret ettiği bir diğer nokta ise gençlik politikasının sahip olması gereken temel niteliklerdir. Çağdaş bir gençlik politikasının temel nitelikleri şu şekilde dile getirilmektedir:

- Açıklık: Gençlere bilgi ve aktif iletişim olanağı sağlamak.
- Katılım: Kendileriyle ilgili ve daha genelde toplumu ilgilendiren konularda gençlerin katılımını sağlamak bunun için gerekli düzenlemeleri yapmak.
- Sorumluluk: Avrupa'daki kurumlar ve üye devletler arasında gençlerin ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamak için işbirliği yöntemleri geliştirmek.
- Etkililik: Avrupa'nın geleceğini oluşturmak ve kendileriyle ilgili politikaların başarılı olmasını sağlamak için gençlerin önerilerini dikkate almak.
- Uyumluluk: Gençleri ilgilendiren politikaların uyumlu çalışmalarını sağlamak için bir perspektif oluşturmak (White Paper 2001: 8).

Genç nüfusu kapsayacak çağdaş bir gençlik politikasının geliştirilmesinin, politika yapıcılar kadar toplumda da önemli bir tutum/düşünce değişimi yaratması gerektiği açıktır. Yukarıda

ifade edilen temel ilkelerin uygulanması gençlere karşı varolan bakışın değişimini gerektirmektedir. Bu tür bir değişim ile gençler kendilerini kamu politikasının kurbanları olarak görmek yerine kamu politikasını oluşturan taraflardan birisi olabileceklerdir (Sirianni ve Frieland 2001, akt: Carlson, 2004: 41).

Görüldüğü gerek Avrupa Konseyi'nin gerekse konuyla ilgili çalışmalar yürüten kişilerin bulunduğu ortak noktalar büyük ölçüde belirlenmiştir. Günümüzdeki toplumsal yapının ve özellikle genç nüfusunun ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir gençlik politikasının iki temel özelliğe sahip olması gerekmektedir. Bunlardan birisi, hazırlanacak politika belgesinin, gençlerle ilgili tüm sektörleri kapsayacak şekilde hazırlanması ve sektörler arası tutarlılığı ve işbirliğini yansıtacak bir yapının kurulması, diğeri ise gençlerin aktif birer vatandaş olabilmeleri sağlayacak yapıları ortaya koymasındır.

Türkiye için Çıkarımlar

Türkiye için kapsamlı ve çağdaş, toplumsal değerlere duyarlı bir gençlik politikası hazırlanması birçok aşamadan oluşan bir sürecin gerçekleşmesini gerektirmektedir. Sosyal, kültürel, ekonomik ve demografik açıdan incelendiğinde Türkiye'nin çevre ülkelerinden farklı bir konuma sahip olduğu ve dahası sosyo-kültürel yapısı ve yaşam tarzları bakımından da toplumsal yapının son derece zengin bir görünüme sahip olduğu açıktır. Gençlik politikasının planlanması tüm bu değişkenlerin bir arada ele alınmasını gerektirmektedir. Peki demokratik değerlere duyarlı ve çağdaş bir gençlik politikasının hazırlanması için başlangıç noktası ne olmalıdır? Bu sorunun yanıtı, hiç kuşkusuz gençliğe ilişkin mevcut kurumsal ve toplumsal bakışın değiştirilmesinde yatmaktadır. Türkiye'de gençliğe ilişkin mevcut düşünce sistematığı çalışmanın önceki bölümlerinde özetlenmeye çalışılmıştır. Genel hatlarıyla, gençliği temelde bir risk grubu olarak gören ve gençlerin toplumsal katılımını büyük ölçüde engelleyen düşünce sisteminin değiştirilmesi öncelikli amaç olmalıdır.

Toplumsal yapının ve yasal kurumların gençliğe bakışında ilişkin değişimi beklenen diğer bir konu ise gençliğin katılımı ve temsildir. Türkiye'de gençlerin toplumsal ve yasal yapılara katılımı sembolik ritüellerle ele alınmaktadır. Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ve Gençlik Haftası etkinlikleri bunun en güzel örneklerini oluşturmaktadır. Başbakan ve TBMM Başkanı koltuklarında sadece bir günlüğüne çocuk ve gençlere yer vermek, düşüncelerini ifade etmelerini sağlamak, gerçekte mevcut sorunları çözmemektedir.

Öte yandan, bir önceki bölümde de ifade edildiği gibi gençlik politikası, gençleri dolaylı veya doğrudan etkileyen politikalar arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasını gerektirmektedir. Türkiye'nin gençleri ilgilendiren mevcut politika düzenlemelerinin bu tür bir koordinasyondan yoksun olduğu açıktır. Bu yoksunluğun giderilmesi yeni bir yapılanmanın temel şartlarından birisidir. Bu eksikliğin giderilmesi ise gençlikle ilgili politik düzenlemelerin yapılmasında önderlik yapacak, koordinasyonu ve işbirliğini yürütecek bir kurumsal yapılanma ile olanaklı olacaktır. “Bu rolü yerine getirebilecek yegâne kurumsal yapının ise Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) olduğu söylenebilir. Ancak, GSGM'nin gençlere ilişkin mevcut anlayışını ve perspektifini geliştirmesi gerekliliği de ortadadır” (Değirmencioğlu ve Acar, 2006).

Türkiye'de kapsayıcı ve tutarlı bir gençlik politikası oluşturulması önündeki diğer bir engel ise mevcut yasal düzenlemelerin sosyal koruma sistemini 18 yaşa kadar olan çocuk ve gençlerle sınırlı tutmasıdır. “Bu durumun hem olumlu hem de olumsuz sonuçları vardır. Olumlu yanı, çocuk ve gençlik politikaları arasındaki geçişleri kolaylaştırır. Olumsuz yanı ise, bütün olarak ele alındığında ister istemez çocuk politikası daha çok ön plana çıkacaktır. Bu nedenle gençliğin ayrı olarak tanımlanması ve buna dayalı olarak politikaların hazırlanması önem taşır. Bu yaş dönemi genellikle 15–25 yaş arası olarak tanımlanır” (Demiröz ve Acar, 2004). Gençlere ilişkin bir politika planlaması öncelikle, “genç” in tanımlanmasını gerektirir. Türkiye'nin yasal mevzuatında “genç” tanımı yer almamaktadır. Öncelikle, gençliğin yaş grupları açısından tanımının güncel toplumsal yapılanmaya uygun bir şekilde yapılması önem taşımaktadır. Uluslararası düzeyde de tek bir gençlik tanımına rastlamak olanaklı değilse de özellikle Avrupa ülkelerinde varolan tanımlamalar fikir verecektir. “Avrupa'da birçok ülke gençlik dönemini farklı yaş dilimleri içinde ele almaktadır. Örneğin Estonya, gençliği 7–26 yaş arası herkes şeklinde tanımlamaktadır. Hollanda ise 0–25 yaş arasındaki vatandaşlarını genç olarak ifade etmektedir” (Demiröz ve Acar, 2004).

Son olarak, Türkiye'de gençlerin yerel katılımını sağlayacak perspektife ve bu perspektif çerçevesinde oluşturulacak bir sisteme ihtiyaç duyulmaktadır. Gençlik gelişimi ve toplum kalkınması çerçevesinde, katılım olabildiğince erken yaşlarda başlamalıdır. Katılımın sağlanması için kolay ulaşılabilir, destekleyici bir sistem kurulmalıdır (Değirmencioğlu ve Acar, 2006).

Türkiye'de bir gençlik politikası oluşturmak için kapsamlı değişimler yaratılması ihtiyacı açıktır. Gençlik politikalarının sağlıklı bir şekilde uygulanması için eş zamanlı birçok

faaliyetin bir arada yürütülmesi gerekmektedir. Carson (2004: 42–43), Aberdeen (ABD) de gerçekleştirilen yerel bir çalışma sonrasında gençlerin toplumsal katılımının sağlanması için gereken koşulları şu şekilde ifade etmektedir. Carson'ın çıkarımları gençlik politikasının planlanması ve uygulanması konusunda önemli bilgiler sağlamaktadır.

Tablo 3: Gençlik Katılımı Çalışmalarında Önemli Unsurlar

<i>Gençler üzerine odaklanmak</i>	Gençlerin katılımı, toplumun başarısına sağlanabilecek önemli bir katkı olarak görülmelidir. Gençleri sorun olarak görmekten, sadece risk altındaki gençlere odaklanmaktan ve onları etiketlemektense, gençlerin çözümün parçası olmalarına izin veren bir anlayışın gelişmesine ihtiyaç duyulmaktadır.
<i>Bir Sistem Oluşturmak</i>	Toplumsal yapıda gençler için oluşturulmuş çeşitli fırsatların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu sadece genç bir kişinin yönetim kurulu üyesi yapılması demek değildir, bu, önemli orandaki genç nüfusun hizmetlere katılımı demektir.
<i>Yetişkinlerle İlişkiler</i>	Gençler, etkili olabilmek için işlerin nasıl yürüyeceğini dikte eden veya tüm sorumluluğu onlara yükleyen yetişkinlere değil rehberliğe ve desteğe ihtiyaç duyarlar.
<i>Eğitim</i>	Gençlerin katılımı amaçlayan her türlü girişimde, girişime katılan yetişkinlerin gençliğin gelişimi ilkeleri ve yetişkin-genç işbirliğinin nasıl yürüyeceğine ilişkin eğitilmeleri gerekmektedir. Gençlerle çalışan yetişkinlerin kendileri için yeni olan bu rolde başarılı olacaklarının garantisi yoktur.
<i>Sonuçların Önemi</i>	Gençlerin katılımını sağlamak için yapılan çalışmaların özellikle gençler açısından birçok yararı bulunsa da çalışmanın yapıldığı yerel bölgedeki toplumun ve karar alıcıların bu çalışmaya destek vermesi için yeterli bir neden değildir. Bu nedenle, gençlerin katılımını sağlayacak bir sistem değişikliğinin sonuç olarak topluma ne tür katkılar sağlayacağı açık bir dille anlatılmalıdır.

Sonuç

Alışageldiğimiz toplumsal düzenin hızla değişmekte olduğu bu günlerde, bugüne değin bildiğimiz, öğrendiğimiz çözümlerin işlevsiz hale geldiği, sorunların çözümünde yetersiz kaldığı söylenebilir. Hızla artan işsizlik oranları, çökme noktasına gelen sosyal güvenlik sistemleri, kuşaklar arası çatışmaların artması ve artan çocuk/genç suçluluğu olgusu, yeni sosyal politikaların ortaya konmasını gerektirmektedir.

Öte yandan sadece gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerde değil, demokrasinin beşiği olarak adlandırılan batılı ülkelerde de temsili demokrasinin tıkanma noktasına geldiği yönündeki argümanlar yaygınlaşmaktadır. Seçimlerde sürekli azalan katılım oranları, gençlerin toplumsal-politik olaylara ilişkin ilgisizliği bu durumun en önemli kanıtlarındandır.

20. Yüzyılın büyük bölümünde, çocuklar, ikincil düzeydeki vatandaşlar olarak tanımlanmış ve dahası, çocukluk sadece yetişkinliğe geçiş yapılan bir dönemden ibaret sayılmıştır (UN, 1995; Canadian Council on Social Development, 2002). Gelinek noktada, gençlerin, ikinci sınıf kişiler yerine, bireysel ve vatandaşlık haklarının tümünü kullanabilen insanlar olarak görülmesi gerektiği kabul edilmiştir (akt: Bessant, 2005: 103–104).

Çağdaş bir gençlik politikasının, gençlerin, toplumsal yapıya aktif olarak katılmaları için koşulları sağlaması, kişisel gelişimlerinin sağlanması için eşit olanaklar tanınması ve her şeyden önce gençlerin tüm vatandaşlık haklarını kullanmalarını sağlaması gerekmektedir.

Kaynakça

- AYTÜRK, G. (2005). *Foucauldian Panopticon in the Public Discourse on Youth in Turkey*. MSc Dissertation in Social Policy and Planning in Developing Countries, School of Economics and Political Science University of London.
- BESSANT, J. (2005). "Principles for Developing Youth Policy: Kant's Categorical Imperative and Developmental Ethics". *Policy Studies*, Vol. 26, No 1. Routledge, Taylor and Francis Group.
- CANADIAN COUNCIL ON SOCIAL DEVELOPMENT (2002). The Progress of Canada's Children 2002, Canadian Council on Social Development. Akt: Bessant, J. (2005). "Principles for Developing Youth Policy: Kant's Categorical Imperative and Developmental Ethics". *Policy Studies*, Vol. 26, No 1. Routledge, Taylor and Francis Group.
- CARLSON, C. (2004). "A Rightful Place: Expanding the Role of Young People in a Democratic Society". *The Good Society*, Volume 13, No. 2: 39-43.
- CF. REPORT (2001). Presented by researchers at the Umea seminar in March. Akt: Commission of the European Communities. European Commission White Paper: A New Impetus for European Youth. 2001.
- COLEBATCH, H.K. (2002) *Concepts in Social Sciences: Policy*, 2nd Edition, Philadelphia: Open University Press. Akt: AYTÜRK, G. (2005). *Foucauldian Panopticon in the Public Discourse on Youth in Turkey*. MSc Dissertation in Social Policy and Planning in Developing Countries, School of Economics and Political Science University of London.
- COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. (2001). European Commission White Paper: A New Impetus for European Youth.

Acar, H. (2008). Türkiye'nin ulusal gençlik politikası nasıl yapılandırılmalıdır? *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 5:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

COUNCIL OF EUROPE (2003). Expert on Youth Policy Indicators: Third and Concluding Meeting, Final Report. 26-27 March. Strasbourg.

DEĞİRMENCİOĞLU, S. ve ACAR, H. (2006). *Institutional Analysis of Youth Participation, Inclusion and Empowerment in Turkey*. Unpublished report presented to World Bank Turkey Branch.

DEMİRÖZ F, Acar, H. (2004) "Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Genç Olmak: Politikalar, Yasal Düzenlemeler ve Kurumsal Hizmetler". 6. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı, Küreselleşme, Sosyal Adalet ve Sosyal Hizmetler. 20-22 Mayıs 2004. Yayına Hazırlayan: Acar Hakan ve Diğerleri. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi. Yayın No: 9.

DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ. (2005). *Nüfus ve Kalkınma İstatistikleri*. DİE WEB Sayfası, www.die.gov.tr

DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ. 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı.

DOĞAN, O., KENAR, C., DİKER, D., KAMAN, M., DOĞAN, K., DENİZ, O. (2003). "Gençliğe Bakış" Çalışması Final Raporu. Dünya Bankası Türkiye Bürosu. Ankara.

DPT. 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1985-1989.

DPT. 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990-1994, Ankara.

DPT. 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1996-2000, Ankara.

DPT. 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2001-2005, Ankara.

EUROPEAN YOUTH FORUM (1998). "Resolution on European Youth Policy", Adopted by the Executive Committee, 3-5 Nisan, Vilnius, Lithuania.

FURLONG, A. (2000). *Introduction: Youth in a Changing World*, UNESCO, Oxford: Blackwell Publishers. Akt: AYTÜRK, G. (2005). *Foucauldian Panopticon in the Public Discourse on Youth in Turkey*. MSc Dissertation in Social Policy and Planning in Developing Countries, School of Economics and Political Science University of London.

JEUNESSE, LE DEVOIR D'AVENIR, Commissariat Général du Plan, (2001), Report From The Committee Chaired By Dominique Charvet, Mart, s: 33-35. Akt: Commission of the European Communities. *European Commission White Paper: A New Impetus for European Youth*. 2001.

LANZIERI, G. ve CORSINI, V. (2006). *First Demographic Estimates for 2005. Population and Social Conditions*, EUROSTAT.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, *Milli Eğitim İstatistikleri 2005-2006: Örgün Eğitim*. Ankara.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, *Milli Eğitim İstatistikleri 2006-2007: Örgün Eğitim*. Ankara.

MUNGER, M.C. (2000) 'Analysing Policy: Choices, Conflicts and Practices', New York: W.W. Norton and Company Ltd. Akt: AYTÜRK, G. (2005). *Foucauldian Panopticon in the Public Discourse on Youth in Turkey*. MSc Dissertation in Social Policy and Planning in Developing Countries, School of Economics and Political Science University of London.

NEYZİ, L. (2001). 'Object or Subject? The Paradox of Youth in Turkey' *International Journal of Middle East Studies*, 33, s: 411- 432. Akt: AYTÜRK, G. (2005).

- Foucauldian Panopticon in the Public Discourse on Youth in Turkey*. MSc Dissertation in Social Policy and Planning in Developing Countries, School of Economics and Political Science University of London.
- OZBUDUN, E. (2000). *Contemporary Turkish Politics: Challenges to Democratic Consolidation*, London: Lynne Rienner Publishers. Akt: AYTÜRK, G. (2005). *Foucauldian Panopticon in the Public Discourse on Youth in Turkey*. MSc Dissertation in Social Policy and Planning in Developing Countries, School of Economics and Political Science University of London.
- SIRIANNI, C. ve Friedland, L. (2001). *Civic Innovation in America: Community Empowerment, Public Policy, and the Movement for Civic Renewal*. University of California Press. Akt: CARLSON, C. (2004). "A Rightful Place: Expanding the Role of Young People in a Democratic Society". *The Good Society*, Volume 13, No. 2: 39-43.
- SIURALA, L. (tarihsiz). "European Framework of Youth Policy". Yayınlanmamış Rapor.
- SOARES, C. (2000). 'Aspects of Youth, Transitions, and the End of Certainties', *UNESCO, Oxford: Blackwell Publishers*. Akt: AYTÜRK, G. (2005). *Foucauldian Panopticon in the Public Discourse on Youth in Turkey*. MSc Dissertation in Social Policy and Planning in Developing Countries, School of Economics and Political Science University of London.
- TUNALI, İ. (2003). *Türkiye'de İşgücü Piyasası ve İstihdam Araştırması*. Türkiye İş Kurumu.
- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ, 55. Dönem Hükümet Programı
- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ, 56. Dönem Hükümet Programı
- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ, 57. Dönem Hükümet Programı
- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ, 58. Dönem Hükümet Programı
- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ, 59. Dönem Hükümet Programı
- TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI. 1982.
- TÜRKİYE İŞ KURUMU (2005). Kasım Ayı İstihdam Verileri. www.iskur.gov.tr
- UNITED NATIONS. (1995). Background Note, Children's Rights, The United Nations Department of Public Information, DPI/1765/HR*/December. Akt: Bessant, J. (2005). "Principles for Developing Youth Policy: Kant's Categorical Imperative and Developmental Ethics". *Policy Studies*, Vol. 26, No 1. Routledge, Taylor and Francis Group.
- WILLIAMSON H. (2002). *Supporting Young People in Europe, Principles, Policy and Practice*, Council of Europe.
- WILLIAMSON, H. (2003). "The Idea of 'Youth Policy', Principles and Practices". Unpublished Presentation, Riga, Latvia, November.
- WOYCICKA, I. (2001). Polonya'daki Sosyal Politika ve İş Gücü Piyasası. Türkiye ve Polonya Değişim Sürecinde İki AB Aday Ülkesi.